

SALEZJANIE POLSCY JAKO NAUCZYCIELE AKADEMICCY UNIWERSYTETÓW I AKADEMII

Towarzystwo Salezjańskie powołane zostało w Kościele do świadczenia Bożej miłości młodzieży męskiej, zwłaszcza tej, która na skutek biedy i sieroctwa zagrożona jest niewiarą i deprawacją moralną. Tę misję realizuje najpierw przez zapewnienie bezdomnym chleba i mieszkania, potem przez wychowawcze działania, przygotowujące młodzieńca do życia w społeczności świeckiej i kościelnej. Wśród dzieł wychowawczych Towarzystwa wymienia się internaty, szkoły zawodowe i ogólnokształcące, oratoria, katechizację, organizowanie kolonii i obozów wakacyjnych itp. We wszystkich tych dziełach dąży ono do osiągnięcia ostatecznego celu swej pedagogii, to jest do uświęcenia się młodzieży i jej zbawienia w królestwie Bożym.

Aby osiągnąć zamierzone cele, potrzebna jest odpowiednia kadra wychowawcza. Program ascetycznego i intelektualnego formowania kadr salezjańskich determinowany jest przez konstytucyjne cele Zgromadzenia. Jest zrozumiałe, że kandydaci do kapłaństwa kształcą się zgodnie z ratio studiorum, obowiązującego w całym Kościele. Wszyscy współbracia, to jest klerycy, księża i koadiutorzy (salezjańscy bracia zakonni) poddają się nieustannej formacji zakonnej. Ze szczególną starannością dba się o zachowanie i rozwój wszystkich elementów charyzmatu i ducha salezjańskiego, bez których Zgromadzenie nie pozostałoby wierne misji wychowania. Dla intelektualnego i zawodowego kształcenia młodzieży przełożeni zakonu od początku starali się przygotowywać własny personel nauczycielski, wysyłając na wyższe studia uniwersyteckie i techniczne zdolniejszych współbraci. Przedmiotem osobnej troski było w Zgromadzeniu i jest zapewnienie własnym wyższym seminariom duchownym profesorów z dyplomami naukowymi.

Pierwszą stałą siedzibę na terenach Polski salezjanie znaleźli w Oświęcimiu w 1898 roku, stopniowo zasiedlając nowe miejsca¹. Po I wojnie światowej nastąpił w kraju szybki wzrost liczby członków Zgromadzenia oraz liczby domów. W 1933 r. było już 500 salezjanów Polaków. Prowadzili oni swe dzieło na 32 placówkach, w tym w 8 szkołach zawodowych, 5 gimnazjach ogólnokształ-

¹ O początkach Zgromadzenia Salezjańskiego w Polsce zob. np. A. Ś w i d a. *Towarzystwo Salezjańskie. Rys historyczny*. Kraków 1984.

jących, 4 niższych seminariach duchownych². W szkołach tych początkowo dyplomowanymi nauczycielami byli w większości ludzie świeccy, opłacani przez Zgromadzenie. Wychowaniem zajmowali się sami salezjanie. Po pokonaniu pierwszych powojennych trudności finansowych i organizacyjnych władze Zgromadzenia zaczęły się troszczyć o kształcenie własnych nauczycieli. I tak do roku 1939 studia uniwersyteckie w zakresie różnych dyscyplin naukowych ukończyło około 20 współbraci³. Większość z nich studiowała w Poznaniu i Wilnie. W innego typu szkołach kształcili się nauczyciele zawodu, muzyki i śpiewu. Niektórzy uczyli się w seminariach nauczycielskich.

Ze względu na intensywny rozwój dzieł Zgromadzenie w Polsce nie mogło oddelegować współbraci do stałej pracy naukowo-dydaktycznej na wyższych uczelniach. Nie było takiej możliwości ani nie mieściło się to w dotychczasowej tradycji Zgromadzenia. Jedynym wyjątkiem do wybuchu II wojny światowej był w Polsce ks. Jan Mazerski. Łączył on pracę dydaktyczno-wychowawczą w seminariach krakowskich (salezjańskim i śląskim) z pracą naukowo-dydaktyczną na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kończąc naukę w wyższym seminarium duchownym w Turynie w 1930 r., równolegle uzyskał dyplom doktora teologii. Bezpośrednio po święceniach kapłańskich skierowany został na studia biblijne w Pontificium Institutum Biblicum w Rzymie. W 1932 r. uzyskał dyplom licencjatu nauk biblijnych⁴. Przez rok przebywał w Palestynie i częściowo w Egipcie. Po powrocie do kraju w 1933 r. wykładał w seminariach Pismo św., śpiew gregoriański i języki biblijne. W 1937 r. został zaangażowany na Wydziale Teologicznym UJ jako lektor języka hebrajskiego. Później wykładał także Pismo św.⁵ Wydawał drukiem swoje artykuły naukowe w czasopismach polskich i obcych. Z nich niektóre zachowały aktualność do dzisiaj. W 1937 i 1938 r. przebywał w okresie wakacyjnym w Oksfordzie i Londynie. Zbierał tam materiały do rozprawy z zakresu historii biblistyki. Był członkiem i sekretarzem Polskiej Komisji Biblijnej. Aktywnie zaangażował się w przygotowanie nowego przekładu Pisma św. na język polski. Zginął w Warszawie z brewiarzem w ręku 31 sierpnia 1944 r., przygnieciony stropem zapadającej się pod bombami niemieckimi piwnicy klasztoru Sióstr Sakramentek⁶.

² Dane wg S. S t y r n a. *Zgromadzenie Salezjańskie w Polsce w poszukiwaniu form odpowiedzi na potrzeby wychowawcze i duszpasterskie w latach 1898—1974*. W: *75 lat działalności salezjanów w Polsce. Księga pamiątkowa*. Łódź 1974 s. 17.

³ Wykaz naukowych dyplomów salezjanów podaje S. W i l k. *Materiały do bibliografii publikacji salezjanów polskich za lata 1897—1974*. W: *75 lat działalności*, jw. s. 348—353. Pomija on jednak dyplomy uzyskane za granicą.

⁴ Oryginał dyplomu znajduje się w archiwum Inspektorii św. Jacka w Krakowie, w teczce personalnej ks. J. Mazerskiego.

⁵ Tamże zachował się liścik ks. dra Jana Piwowarczyka z dnia 13 listopada 1939 r. do ks. Mazerskiego z prośbą o podjęcie przez niego zajęć dydaktycznych dla kleryków w Kurii z zakresu egzegezy Pięcioksięgu.

⁶ Dane wg dokumentów archiwum Inspektorii św. Jacka w Krakowie. Por. J. Ś l ó s a r - c z y k. *Historia Prowincji Świętego Jacka Towarzystwa Salezjańskiego w Polsce*. T. 5. *Martyrologium 1939—1945*. Pogrzebień 1968 (mps) s. 206 n; W. J a c e w i c z. *Męczeństwo salezjanów polskich w czasie okupacji hitlerowskiej 1939—1945*. W: *75 lat działalności*, jw. s. 242.

Sławę wybitnego znawcy pedagogiki katolickiej uzyskał w Chile salezjanin polski, ks. Brunon Rychłowski-Pałczyński. Wyjechał z Polski na misje w 1929 r. Wykładał na uniwersytecie w Santiago i w Valparaiso. Wygłaszał przez radio konferencje na temat wychowania. Jest autorem książek z zakresu pedagogiki katolickiej⁷.

Po II wojnie światowej Zgromadzenie Salezjańskie wznowiło w Polsce działalność wychowawczą w zachowanych częściowo domach sprzed wybuchu wojny. Podjęło się także nowych dzieł, a mianowicie prowadzenia sierocińców, nowych niższych seminariów duchownych i parafii na ziemiach zachodnich i północnych⁸. Duża część alumów salezjańskich uzyskiwała dyplom na Wydziale Teologicznym UJ. Mimo uszczuplonego przez wojnę personelu przełożeni Zgromadzenia dość wcześnie pomyśleli o kształceniu własnych nauczycieli. Tak zwane świeckie przedmioty studiowali współbracia przeważnie na uniwersytecie łódzkim i poznańskim⁹.

Wymuszona zmiana formy działalności salezjanów polskich w pierwszej połowie lat pięćdziesiątych oraz duży wzrost powołań spowodowały między innymi to, że prowincjałowie mogli kierować coraz więcej współbraci na wyższe studia, zwłaszcza na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a później w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i w uczelniach rzymskich. Niektórzy z nich otrzymali od władz uczelni propozycję objęcia etatu pracownika naukowo-dydaktycznego. Liczba zaangażowanych na stałe w uczelniach wyższych doszła według stanu z dnia 31 sierpnia 1987 r. do dwudziestu¹⁰. Z tej liczby na KUL-u ma etat 10 salezjanów, w ATK — 5, w Rzymie w Pontificia Università — 4, na Uniwersytecie Jagiellońskim — 1. Reprezentują oni następujące dyscypliny naukowe: trzech — katechetykę, po dwóch — biblistykę, teologię moralną, psychologię, muzykologię i filologię (klasyczna i polska), po jednym — teologię życia duchowego, teologię pastoralną, historię Kościoła, patrologię i historię filozofii. Dwóch pracuje jako bibliotekarze.

K s. d r T a d e u s z P r z y b y l s k i — wyprzedza stażem pracy pozostałych salezjanów naukowców. Objął etat na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ w 1965 r. Prowadzi zajęcia dydaktyczne jako starszy specjalista w Katedrze Historii i Teorii Muzyki UJ, a od r. 1978 także jako starszy wykładowca w Akademii Muzycznej w Krakowie. Swoje zainteresowania naukowe koncentruje na zagadnieniach historycznych, związanych z polską kulturą muzyczną ostatnich trzech wieków. Ogłosił z tego zakresu przeszło 100 publikacji w postaci książek, rozpraw, artykułów, edycji źródłowych i komentarzy wydawnictw nutowych oraz artykułów w leksykonach krajowych i zagranic-

⁷ Zob. S. K o s i ń s k i. *Działalność misyjna salezjanów polskich*. W: *75 lat działalności*, jw. s. 159, 166.

⁸ Zob. A. Ś w i d a. *Salezjańskie duszpasterstwo na ziemiach zachodnich i północnych 1945—1970*. W: *75 lat działalności*, jw. s. 59—76; S t y r n a, jw. s. 21n.

⁹ Zob. W i l k, jw. s. 348—353.

¹⁰ Dane o pracownikach naukowo-dydaktycznych wzięte są z wywiadu przeprowadzonego przez autora artykułu z każdym z nich.

cznych. Jest członkiem Komisji Historycznej Oddziału Krakowskiego Polskiej Akademii Nauk. Bierze aktywny udział w polskim życiu naukowym, wygłaszając liczne referaty i prelekcje, w tym również popularne dla szerokich kręgów.

K s. d o c. d r h a b. B o l e s ł a w B a r t k o w s k i — kieruje Katedrą Etnomuzykologii i Hymnologii KUL. Asystentem został w 1967 r. Jego prace naukowe dotyczą folkloru muzycznego, hymnologii, historii muzyki XVIII i XIX wieku. W latach 1983—1987 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Teologicznego KUL. Prowadzi także zajęcia dydaktyczne z zakresu liturgiki ogólnej w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie.

K s. p r o f. d r h a b. M i e c z y s ł a w M a j e w s k i — jest kierownikiem Katedry Katechetyki KUL. Etat pracownika naukowo-dydaktycznego objął w 1969 r. W swoich badaniach naukowych zajmuje się katechetyką współczesną, katechezą integralną, metodą prewencyjną w katechezie. Ma w tych dziedzinach wiele własnych publikacji w postaci książek, rozpraw i artykułów. Corocznie organizuje sympozja katechetyczne. Utrzymuje ożywione kontakty z profesorami katechetyki za granicą. Jest autorem i redaktorem poszukiwanych podręczników katechetycznych dla młodzieży. Od r. 1958 do dziś (1987) prowadzi regularne zajęcia dydaktyczne w salezjańskim seminarium duchownym w Oświęcimiu i Krakowie. Należy także do grona profesorów Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie. Przez rok dojeżdżał z wykładami na studium pastoralne dla duchowieństwa, prowadzone pod egidą KUL w Gorzowie.

K s. d o c. d r h a b. R e m i g i u s z P o p o w s k i — pracuje od r. 1969 w I Katedrze Filologii Klasycznej (Greckiej) KUL. Bada klasyczny język grecki, a częściowo także literaturę i kulturę grecką. Specjalizuje się w zakresie języka *Listów św. Pawła*. Jego artykuły, rozprawy i książki omawiają poza językiem *Listów Pawła Apostoła* piśmiennictwo stoików, etykę i medycynę grecką. Posiada też publikacje popularne w postaci konferencji i homilii.

K s. d r M a r i a n L e w k o, adiunkt — zaangażowany został w Sekcji Filologii Polskiej KUL w 1970 r. Należy do Katedry Dramatu i Teatru. Ukończył drugie studia wyższe z zakresu historii sztuki. Specjalizuje się w dziedzinie teatrologii. W swoim dorobku naukowym posiada poważne publikacje na temat dramatu skandynawskiego i jego recepcji w Polsce, recenzje teatru akademickiego, artykuły o teatrze salezjańskim i o współczesnym polskim dramacie biblijnym. Brał czynny udział w sympozjach krajowych i kongresach zagranicznych. Jest współredaktorem, a ostatnio głównym redaktorem „Seminare”, salezjańskiego periodyku naukowo-pastoralnego. Oprócz zajęć dydaktycznych na KUL prowadzi konwersatorium z literatury religijnej w Archidiecezjalnym Wyższym Seminarium Duchownym w Białymstoku.

K s. d r R o m a n P o m i a n o w s k i, adiunkt — pracuje na KUL od 1970 r. w Katedrze Psychologii Wychowawczej. W swoich publikacjach naukowych i licznych odczytach zajmuje się religijnością i moralnością młodzieży, rolą interakcji wychowawczych w kształtowaniu religijności wewnętrznej,

funkcjonowaniem religijności w interakcjach międzyosobowych, psychologią kontaktu pomocnego w wychowaniu, terapią systemową rodzin, aspektem psychologicznym zagadnienia pokoju u młodzieży (perspektywa europejska). Współpracuje z analogicznymi ośrodkami naukowymi za granicą. Prowadzi również zajęcia z psychologii w salezjańskim seminarium duchownym w Kutnie-Woźniakowie.

K s. d r h a b. J ó z e f W i l k — od 1971 r. pracuje w Katedrze Pedagogiki Rodzin KUL. Badaniami naukowymi obejmuje zagadnienia związane z pedagogiką rodzin ze szczególnym uwzględnieniem wychowania religijnego w rodzinie. Zajmuje się także zastosowaniem systemu prewencyjnego św. Jana Bosko w wychowaniu rodzinnym i duszpasterstwem rodzin w praktyce i teorii. Prowadzi wykłady i seminarium naukowe w salezjańskim seminarium duchownym w Krakowie.

K s. d r M a r i a n C i s z e w s k i, adiunkt — jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym KUL od 1974 r. Jako historyk filozofii związany jest z Katedrą Historii Filozofii Nowożytnej i Współczesnej. W wydanych drukiem rozprawach i artykułach omawia przede wszystkim filozofię XV wieku (Jerzy z Trapezuntu, kard. Bazyli Bessarion). Zajmował się także poglądami wychowawczymi Wojciecha Dzieduszyckiego. Równoległe z zajęciami pracownika naukowo-dydaktycznego KUL wyklada historię filozofii w salezjańskim seminarium duchownym w Kutnie-Woźniakowie.

K s. d r S t a n i s ł a w W i l k — adiunkt przy Katedrze Historii Kościoła w XIX i XX wieku KUL, objął etat w 1974 r. Specjalizuje się w historii Kościoła w okresie II Rzeczypospolitej. W dotychczasowych swoich publikacjach i częstych odczytach naukowych przedstawiał m.in. działalność kard. A. Hlonda i episkopatu Polski, rozwój organizacji katolickich, dzieje diecezji polskich, polskie czasopiśmiennictwo katolickie, historię Zgromadzenia Salezjańskiego w Polsce. Jest równocześnie wykładowcą salezjańskiego seminarium duchownego w Kutnie-Woźniakowie i w Łądzie.

K s. d r S t a n i s ł a w K u l p a c z y ń s k i — jest adiunktem przy Katedrze Katechetyki KUL, którą kieruje ks. prof. dr hab. M. Majewski. Jako doktor psychologii, swoje naukowe badania katechetyczne prowadzi w aspekcie psychologicznym. Interesuje go zwłaszcza psychologia na usługach katechezy dzieci i młodzieży. Jego prace wydane drukiem omawiają zagadnienia z dziedziny katechetyki formalnej, katechezy młodzieży i psychologii pastoralnej. W Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie prowadzi zajęcia dydaktyczne z zakresu psychologii empirycznej.

K s. d o c. d r h a b. R y s z a r d R u b i n k i e w i c z — kieruje Katedrą Literatury Międzytestamentalnej i Nauk Pomocniczych Bibliistyki KUL. Jest doktorem nauk biblijnych, zaangażowany od 1977 r. Jego publikacje w języku polskim i w kilku językach obcych omawiają literaturę międzytestamentalną, środowisko i tło Nowego Testamentu, judaizm. Utrzymuje żywe kontakty z biblijnymi ośrodkami naukowymi za granicą. Jest członkiem Studiorum Novi Testamenti Societas. W latach 1973—1975 prowadził zajęcia zlecone w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie oraz przez jeden

semestr w r. 1986 w Cremisan-Bethlehem (Palestyna), filii salezjańskiego uniwersytetu UPS (Rzym). Miał też kursoryczne wykłady z zakresu bibliistyki w seminariach duchownych w Krakowie (salezjanie i dominikanie) i w Siedlcach.

K s. d r R o m a n M u r a w s k i — adiunkt przy Katedrze Katechetyki na wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, objął etat pracownika naukowo-dydaktycznego w 1972 r. Jest specjalistą w zakresie katechetyki fundamentalnej, historii katechezy i katechezy młodzieży. Wydał drukiem wiele rozpraw i artykułów. Jest współredaktorem podręcznika katechetycznego dla I klasy szkoły średniej. Poza własną uczelnią prowadzi zajęcia dydaktyczne w kilku innych ośrodkach kształcenia księży i katechetów. Utrzymuje naukowe kontakty z profesorami katechetyki za granicą.

K s. d r M a r i a n G r a c z y k — jako adiunkt przy Katedrze Teologii Moralnej Szczegółowej ATK zajmuje się w badaniach naukowych teologią materii. Posiada w tej dziedzinie wnikliwe i ciekawe publikacje. Bierze czynny udział w wymianie myśli teologicznej między ATK a uczelniami na zachodzie Europy.

K s. d r H e n r y k S k o r o w s k i — jest doktorem teologii moralnej. Jako nauczyciel akademicki pracuje od 1984 r. w Akademii Teologii Katolickiej. Zajmował się dotychczas m.in. etosem Kaszubów, moralnością pracy, wiarą w etosie człowieka, problemami moralnymi współczesnej młodzieży.

K s. m g r J e r z y W o r e k — zaangażowany na ATK w 1984 r., jest starszym asystentem. Jako dziedzinę swojej specjalizacji obrał psychologię społeczną i psychologię religii.

K s. d r J a n G l i ś c i ń s k i — najmłodszy stażem, jest zaangażowany na ATK. Pracuje od 1986 roku w Katedrze Starożytnej Literatury i Teologii Chrześcijańskiej Zachodu. W wydanych dotychczas drukiem pracach zajmuje się teologią Ojców Kościoła, a zwłaszcza św. Augustyna. Należy do zespołu redakcyjnego serii patrystycznej „Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy”, wydawanej przez ATK.

K s. d r A n d r z e j S t r u s — doktor nauk biblijnych, od 1973 r. pracuje na wydziale teologicznym (Facoltà di Teologia) Salezjańskiego Uniwersytetu Papiesskiego (Università Pontificia Salesiana) w Rzymie. W 1986 r. oddelegowany został do pracy administracyjnej i naukowo-dydaktycznej w filii tegoż uniwersytetu w St. Paul's Theological College, Cremisan-Bethlehem (Israel). W pracach naukowych zajmuje się przede wszystkim językiem i stylem ksiąg Starego Testamentu. Posiada też publikacje mariologiczne. Większość prac wydał w periodykach obcojęzycznych.

K s. d r J ó z e f S t r u ś — od 1976 r. jest pracownikiem naukowym na wydziale teologicznym Università Pontificia Salesiana (Rzym). Należy do katedry życia duchowego. Przedmiotem jego dotychczasowych publikacji były: duchowość św. Franciszka Salezego, kierownictwo duchowe, teologia życia konsekrowanego, teologia życia duchowego.

Od 1985 r. zaangażowani są na UPS w Rzymie ks. mgr Kazimierz Szczerba i ks. mgr Mieczysław Woźniak. Obaj pracują na etatach bibliotekarzy.

Do liczby stałych pracowników nauki dodać trzeba jeszcze kilku innych salezjanów, którzy pracowali na wyższych uczelniach tylko przejściowo. Ks. dr Stanisław Styrna osiągnął w 1965 r. dyplom doktora nauk społecznych na KUL. Uczelnia zleciła mu wykład monograficzny dla studentów socjologii na temat rodziny. Miał później propozycję objęcia etatu, lecz musiał ją odrzucić, gdyż przełożeni powierzyli mu odpowiedzialne zadania w Zgromadzeniu. W pierwszej połowie lat siedemdziesiątych etatowym pracownikiem Redakcji Encyklopedii Katolickiej (Towarzystwo Naukowe KUL) był ks. mgr Mieczysław Kaczmarzyk, prowadząc jednocześnie zajęcia na sekcji Filologii Polskiej KUL. Odszedł powołany na stanowisko inspektora Prowincji św. Jacka. Ks. dr Andrzej Maryniarczyk prowadził ostatnio zajęcia zlecone w Katedrze Metafizyki KUL. Od 1 X 1987 r. objął etat asystenta tejże katedry.

W 1986 r. pracownikiem naukowo-dydaktycznym została na KUL pierwsza salezjanka, a mianowicie s. dr Halina Wróńska. Zaangażowana jest przy Katedrze Katechetyki, kierowanej przez ks. prof. dra hab. M. Majewskiego.

W podanym wyżej wykazie salezjanów pracujących jako nauczyciele akademicy na uniwersytetach i akademiach zwrócono uwagę, i to tylko ogólnie, na jedno pole ich działalności, a mianowicie na ich badania i osiągnięcia naukowe. Każdy z nich jednak, z wyjątkiem bibliotekarzy, prowadzi zgodnie ze swoim stanowiskiem i kompetencjami naukowymi zajęcia dydaktyczne, kieruje pracami dyplomowymi doktorantów i studentów, podejmuje funkcje administracyjne, społeczne i wychowawcze na swojej uczelni, uczestniczy w różnych kongresach, sympozjach i odczytach naukowych, należy do różnych towarzystw naukowych. Żaden z nich nie uchyla się także od podejmowania zadań wynikających z powołania kapłańskiego i salezjańskiego.

POLISH SALESIANS AS UNIVERSITY TEACHERS

Twenty Polish Salesians are currently (1987) employed as university teachers. They work at the following institutions: the Catholic University of Lublin (10), the Academy of Catholic Theology in Warsaw (5), the Università Pontificia Salesiana in Rome (4) and the Jagellonian University, Cracow (1). They represent the following fields: catechetics — 3; Biblical studies, moral theology, psychology, musicology and philology (classical and Polish) — two each; theology of spirituality, pastoral theology, Church history, patristics and history of philosophy — one each. Two work as librarians. Most of the twenty also teach at Salesian seminaries.